

Stroški upravljanja kulturnega spomenika v lasti države

Primerjava: upravljanje prek državnega javnega zavoda in prek občinskega javnega zavoda

Izhodišče: pri kulturnem spomeniku v lasti države je treba ločiti stroške, ki izhajajo iz lastništva in varstva državne nepremičnine, od stroškov redne uporabe, obratovanja in izvajanja programa. Končna razmejitev je odvisna od akta o ustanovitvi zavoda, akta o razglasitvi spomenika, pogodbe o uporabi ali upravljanju, programa dela in proračunskih odločitev.

Praktično pravilo: država kot lastnik praviloma krije investicijske, lastniške in spomeniškovarstvene stroške; uporabnik oziroma upravljavec pa praviloma krije obratovanje, manjša redna vzdrževalna dela in stroške svoje dejavnosti, razen če pogodba določa drugače.

1. Primerjalna tabela stroškov

Vrsta stroška	Kadar upravlja državni javni zavod	Kadar upravlja občinski javni zavod
Investicijsko vzdrževanje objekta	Praviloma krije država kot lastnik in financer oziroma ustanovitelj državnega javnega zavoda. Sem sodijo večja gradbena, obrtniška, inštalacijska in konservatorska dela, ki presegajo redna manjša popravila.	Praviloma krije država kot lastnik. Občina ali občinski zavod lahko sodelujeta pri sofinanciranju, vendar mora biti to izrecno dogovorjeno s pogodbo.
Obnova kulturnega spomenika	Država jo lahko financira kot lastnik spomenika, kot financer javne službe in kot nosilec javnega interesa za varstvo dediščine.	Država jo lahko financira kot lastnik oziroma kot sofinancer kulturnega projekta. Pogodba mora določiti investitorja, naročnika, nadzor, poročanje in knjiženje vlaganj.
Konservatorsko-restavratorska dela	Praviloma strošek države, kadar gre za ohranjanje spomeniških lastnosti državnega premoženja. Zavod jih lahko izvaja ali naroča v okviru potrjenega programa ali investicijskega načrta.	Praviloma strošek države, kadar so dela potrebna za ohranitev državnega spomenika. Občinski zavod jih ne bi smel nositi sam, razen če je to izrecno dogovorjeno oziroma sofinancirano.
Kulturnovarstveni pogoji, soglasja, strokovne podlage in projektna dokumentacija	Navadno strošek države oziroma državnega zavoda, kadar gre za pripravo ali izvedbo posegov v spomenik.	Krije jih tisti, ki vodi poseg. Če poseg naroča država ali ga občinski zavod izvaja po pooblastilu države, naj bodo ti stroški del državnega financiranja.
Večje sanacije: streha, fasada, statika, vlaga, instalacije	Praviloma strošek države, ker gre za ohranjanje vrednosti in varnosti državne nepremičnine.	Praviloma strošek države kot lastnika. Občinski zavod krije tak strošek le, če je škoda posledica njegove nepravilne uporabe ali če je pogodbeno dogovorjeno sofinanciranje.
Redno vzdrževanje manjšega obsega	Običajno strošek državnega javnega zavoda iz rednega financiranja delovanja, na primer manjša popravila, hišniška opravila in sprotna vzdrževalna dela.	Praviloma strošek občinskega javnega zavoda kot uporabnika, če pogodba ne določa drugače. To je treba v pogodbi jasno razmejiti od investicijskega vzdrževanja.
Obratovalni stroški: električna, ogrevanje, voda, komunalne storitve, internet	Praviloma jih krije državni javni zavod iz rednega financiranja, ki ga zagotovi država.	Praviloma jih krije občinski javni zavod kot uporabnik objekta. Država jih lahko prizna kot upravičen strošek, če gre za izvajanje naloge državnega pomena.
Zavarovanje objekta	Lahko ga krije državni zavod ali neposredno država, odvisno od tega, kdo je določen kot upravljavec oziroma uporabnik in kako je urejeno zavarovanje državnega premoženja.	Pogosto strošek uporabnika, kadar je objekt dan v uporabo. V pogodbi naj bo izrecno določeno, kdo plačuje zavarovanje, kakšno zavarovanje je zahtevano in kdo je upravičenec iz zavarovanja.
Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča in podobne javne dajatve	Uredi se v finančnem načrtu zavoda oziroma v aktu ali sporazumu o uporabi. Lahko je del rednih materialnih stroškov.	Praviloma strošek uporabnika, če je tako določeno v pogodbi. Pri občinskem zavodu je priporočljivo to posebej urediti, ker gre lahko za znaten letni strošek.
Čiščenje, hišniška opravila, drobna popravila, potrošni material	Praviloma strošek državnega javnega zavoda iz rednega financiranja.	Praviloma strošek občinskega javnega zavoda kot uporabnika oziroma izvajalca dejavnosti.
Varovanje, alarmni sistemi, požarna varnost in tehnično varovanje	Redno varovanje je praviloma strošek državnega zavoda. Večja vlaganja v varnostne, protipožarne ali tehnične sisteme so lahko investicijski strošek države.	Redno varovanje praviloma krije občinski zavod kot uporabnik. Večje investicije v požarno, protivlomno ali tehnično zaščito naj praviloma krije država ali se uredijo kot sofinancirana investicija.

Vrsta stroška	Kadar upravlja državni javni zavod	Kadar upravlja občinski javni zavod
Stroški zaposlenih za upravljanje objekta	Praviloma jih krije država prek financiranja državnega javnega zavoda: vodstvo, strokovni delavci, tehnično osebje, receptorji, vzdrževalci, vodniki in administracija, če so del potrjenega programa dela.	Država jih ne krije avtomatično. Lahko jih krije ali sofinancira, če občinski zavod po pogodbi izvaja naloge državnega pomena. Sicer so praviloma strošek ustanovitelja občinskega zavoda oziroma lastnih prihodkov.
Programske vsebine: razstave, interpretacija, pedagoški programi, vodeni ogledi, dogodki	Praviloma jih krije država prek programa dela državnega javnega zavoda, če so del javne službe ali potrjenega programa.	Država jih lahko sofinancira kot kulturni program ali projekt, vendar to ni avtomatična lastniška obveznost. Potrebna je pogodba, javni poziv ali druga ustrezna pravna podlaga.
Dostopnost za javnost, označevalne table, interpretacijska oprema in digitalizacija	Lahko državni strošek, če je del programa javnega zavoda ali investicije v javno kulturno infrastrukturo.	Lahko državni strošek oziroma sofinanciranje, če gre za nalogo državnega pomena. Pri občinskem zavodu je priporočljivo to določiti kot namensko financirano nalogo.
Nujna intervencijska dela zaradi nevarnosti za spomenik ali ljudi	Praviloma jih krije država oziroma državni zavod, odvisno od operativne odgovornosti. Pri nevarnosti za ljudi ali spomenik mora biti omogočeno hitro ukrepanje.	Večja nujna dela praviloma krije država kot lastnik. Občinski zavod lahko izvede takojšnja manjša zavarovalna dejanja, če je to njegova pogodbeni dolžnost, nato pa se uredijo viri financiranja.
Škoda zaradi nepravilne uporabe ali malomarnosti upravljavca	Če škodo povzroči državni javni zavod, se vprašanje rešuje v okviru odgovornosti zavoda, zavarovanja in ustanoviteljskega nadzora.	To praviloma ni strošek lastnika, temveč odgovornost občinskega javnega zavoda oziroma njegove zavarovalnice, odvisno od pogodbe, zavarovanja in vzroka škode.
Stroški nadzora, poročanja, evidenc in upravljavskih nalog	Praviloma del rednega delovanja državnega javnega zavoda in pristojnega ministrstva oziroma upravljavca.	Pogodba naj določi, ali so ti stroški priznani kot upravičeni stroški državnega sofinanciranja. Če država zahteva posebne evidence, standarde ali obsežno poročanje, je smiselno, da so ti stroški financirani ali sofinancirani.

2. Najbolj praktična razmejitev

Model upravljanja	Povzetek razmejitve stroškov
Državni javni zavod	Država praviloma krije skoraj vse ključne stroške prek financiranja zavoda: stroške dela, materialne stroške, obratovanje, redno vzdrževanje, program, konservatorske naloge, investicijsko vzdrževanje in obnove. Razlika je predvsem računovodska: del sredstev je redno financiranje zavoda, del pa investicijska sredstva.
Občinski javni zavod	Država kot lastnik praviloma krije investicijske, lastniške in spomeniškovarstvene stroške. Občinski javni zavod praviloma krije obratovanje, manjše redno vzdrževanje, stroške redne uporabe in stroške lastnega lokalnega programa, razen če pogodba določa, da jih država financira ali sofinancira kot nalogo državnega pomena.

3. Stroški, ki naj jih pri občinskem javnem zavodu praviloma krije država kot lastnik

- **Lastniški in investicijski stroški:** obnove, sanacije, investicijsko vzdrževanje, večji posegi v streho, fasado, konstrukcijo, vlago, instalacije, požarno varnost, statiko in druge bistvene dele objekta.
- **Stroški varstva spomeniških lastnosti:** kulturnovarstveni pogoji in soglasja, strokovne podlage, konservatorski načrti, arheološke raziskave, restavratorski elaborati in projektna dokumentacija, kadar so povezani s posegom države kot lastnika.
- **Stroški nalog državnega pomena:** programi, razstave, interpretacija, javna dostopnost, digitalizacija in strokovno delo, če država te naloge izrecno naroči ali sofinancira.
- **Izredni in nujni posegi:** intervencijska dela zaradi ogroženosti spomenika ali varnosti ljudi, kadar presegajo običajno redno vzdrževanje uporabnika.

4. Stroški, ki jih pri občinskem javnem zavodu praviloma krije uporabnik

- **Obratovalni stroški:** elektrika, ogrevanje, voda, komunalne storitve, odvoz odpadkov, internet in podobni redni stroški uporabe.
- **Manjša redna vzdrževalna dela:** drobna popravila, menjava potrošnega materiala, manjša hišniška, čistilna in vzdrževalna dela.
- **Zavarovanje in javne dajatve:** če tako določa pogodba o uporabi ali upravljanju.
- **Lokalni program in tržna dejavnost:** stroški izvajanja lastnega lokalnega programa ter stroški, povezani z lastnimi prihodki ali tržno dejavnostjo.

5. Predlagani pogodbeni določbi

Kadar upravlja občinski javni zavod

Republika Slovenija kot lastnica kulturnega spomenika zagotavlja sredstva za investicijsko vzdrževanje, obnovo, konservatorsko-restavratorske posege, projektno dokumentacijo, nujna intervencijska dela in druge ukrepe, potrebne za ohranitev kulturnovarstvenih lastnosti spomenika. Občinski javni zavod kot uporabnik oziroma upravljavec krije obratovalne stroške, stroške rednega in manjšega vzdrževanja, stroške zavarovanja ter druge stroške redne uporabe, razen če so ti stroški s pogodbo priznani kot upravičeni stroški državnega financiranja.

Kadar upravlja državni javni zavod

Republika Slovenija zagotavlja sredstva za izvajanje javne službe in upravljanje kulturnega spomenika v okviru potrjenega programa dela in finančnega načrta javnega zavoda, vključno s stroški dela, programskimi stroški, materialnimi stroški, obratovanjem, rednim vzdrževanjem, investicijskim vzdrževanjem, obnovami in ukrepi varstva kulturne dediščine.

6. Opombe k pravnim podlagi

- Pri brezplačni uporabi državne nepremičnine se v pogodbi običajno uredijo obratovalni stroški, manjša vzdrževalna dela, zavarovanja in drugi dogovorjeni stroški uporabnika.
- Za posege v kulturni spomenik so praviloma potrebne ustrezne kulturnovarstvene podlage, pogoji in soglasja.
- Obnova kulturnega spomenika je lahko predmet financiranja oziroma sofinanciranja kot kulturni projekt ali investicija v javno kulturno infrastrukturo.
- Končna razmejitev stroškov naj bo vedno izrecno zapisana v pogodbi, zlasti kadar spomenik v lasti države upravlja občinski javni zavod.